

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-137>

УДК 336.144.38:336.14:352]"364"

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

FEATURES OF FINANCING LOCAL BUDGET EXPENDITURES DURING MARTIAL LAW

Долженко Інна Іванівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3834-1789>**Негода Олег Миколайович**магістр,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2722-6026>**Dolzhenko Inna**

National University of Life and Environmental Science of Ukraine

Nehoda Oleh

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Стаття присвячена актуальним питанням фінансування видатків місцевих бюджетів у період воєнного стану, зокрема трансформації їхньої структури, пошуку додаткових джерел покриття витрат та забезпечення фінансової стійкості територіальних громад. Особливу увагу зосереджено на аналізі тенденцій в бюджетній системі України та на рівні місцевого бюджету Миронівської міської територіальної громади Київської області. Розкрито теоретичні основи фінансування видатків місцевих бюджетів та їхню роль у системі публічних фінансів. Визначено ключові тенденції зміни структури та обсягів видатків місцевих бюджетів України у період дії воєнного стану. Досліджено механізми фінансування надзвичайних та пріоритетних видатків у кризових умовах. Проаналізовано динаміку виконання бюджету Миронівської територіальної громади за доходами та видатками і проведена оцінка структури бюджету за видатками. Охарактеризовано проблеми та визначено напрями підвищення ефективності фінансування видатків місцевих бюджетів у період воєнних викликів. Запропоновано заходи підвищення ефективності та стійкості фінансування видатків місцевих бюджетів через визначення довгострокової стратегії фінансової безпеки і розвитку громад, міжмуніципальної та міжнародної співпраці, а також шляхом впровадження короткострокових заходів для стабілізації бюджету.

Ключові слова: видатки, фінансування, місцевий бюджет, надходження, доходи, територіальна громада, стратегія, ефективність.

The article is devoted to topical issues of financing local budget expenditures during martial law, in particular the transformation of their structure, the search for additional sources of coverage of expenses and ensuring the financial stability of territorial communities. The article aims to identify general trends in the transformation of budgetary policy in Ukraine, to conduct a comprehensive analysis of the peculiarities of financing local budget expenditures during martial law, and to evaluate the practical experience of financing expenditures of the Myronivska territorial community in the Kyiv region in order to develop recommendations for improving the financial stability of local communities. The article reveals the theoretical framework for financing local budget expenditures and their role in the public finance system. It identifies key trends in changes in the structure and volume of local budget expenditures in Ukraine during the period of martial law. It examines mechanisms for financing emergency and priority expenditures in crisis conditions. The dynamics of the implementation of the budget of the Myronivska territorial community in terms of revenues and expenditures are analysed, and the structure of the budget in terms of expenditures is assessed. The problems of improving the efficiency of local budget expenditure financing during periods of military challenges are described, namely: insufficient funds for emergency expenditures, inefficient expenditure structure, limited resources, budget inconsistency with current needs, lack of transparency and control, insufficient professional level of financial services, and risks of revenue shortfalls. The directions and expected results of improving the efficiency of local budget expenditure financing during times of military challenges have been identified. Measures to improve

the efficiency and sustainability of local budget expenditure financing have been proposed through the definition of a long-term strategy for financial security and community development, inter-municipal and international cooperation, as well as through the implementation of short-term measures to stabilise the budget.

Keywords: expenditures, financing, local budget, revenues, income, territorial community, strategy, efficiency.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна, що триває в Україні з 2022 року, радикально змінила фінансову систему держави та органів місцевого самоврядування. Місцеві бюджети опинилися в умовах серйозного дефіциту ресурсів через скорочення власних доходів, зниження економічної активності, руйнування інфраструктури та демографічну кризу. Одночасно різко зросли видатки на соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб, підтримку безпекових та оборонних заходів, відновлення критично важливих об'єктів.

Фінансова спроможність територіальних громад у період дії воєнного стає визначальним чинником забезпечення базових потреб населення і збереження локальної стійкості. Для багатьох громад саме грамотне управління видатковою частиною бюджету визначає можливість підтримувати соціальні послуги, інфраструктуру та економічну активність. Миронівська міська територіальна громада Київської області є показовим прикладом, адже як столична область вона зіткнулася з додатковими ризиками, але водночас зберігає функціонування системи місцевих фінансів.

Дослідження особливостей фінансування видатків у таких умовах дозволяє: виявити ключові тенденції трансформації місцевих бюджетів у кризових обставинах; оцінити ефективність застосованих механізмів державної підтримки та міжнародної допомоги; визначити проблеми та потенційні ризики для фінансової стійкості громад; напрацювати практичні рекомендації щодо оптимізації використання обмежених бюджетних ресурсів у період дії воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Складнощі фінансування видатків місцевих бюджетів у період дії воєнного стану в своїх працях освітлювали багато вчених. Зокрема, А. Єрьоменко [1, с. 39] було проведено огляд практичного стану фінансування сучасних об'єднаних територіальних громад у контексті реалізації реформи місцевої децентралізації. Л. Зомчак, С. Огородник, Я. Бортник [2, с. 47], І. Назаркевич [3, с. 50], У. Ватаманюк-Зелінська, К. Закорко [4, с. 38] аналізували вплив повномасштабного вторгнення рф на стан

місцевих бюджетів регіонів України. У працях багатьох науковців визначено пріоритетні напрями видатків місцевих бюджетів у межах реалізації антикризового управління на місцевому рівні за умов повномасштабного вторгнення рф на територію України. Так Т. Мединська [5, с. 16] вивчала пріоритетні напрями видатків місцевих бюджетів України в таких умовах. О. Дмитрик і К. Токарєва [6, с. 105] розкрили принципи використання видатків публічних фондів в умовах воєнного стану. З. Лободіна, В. Дем'янишин, Ю. Чернишенко та І. Вітреск [7, с. 93] проаналізували видатки місцевих бюджетів як інструмент фіскальної політики та визначили принципи й форми їх реалізації в рамках протидії ризикам воєнного часу. О. Піхоцька й Ю. Ющик [8, с. 25] визначили пріоритетні напрями фінансування видатків, а К. Бліщук [9, с. 62] обґрунтував основні напрями подальшого фінансування видатків з бюджету за умов воєнного стану.

Одночасно, у науковій літературі не достатньо освітлені питання проблем та напрямів підвищення ефективності фінансування видатків місцевих бюджетів у період воєнних викликів, механізми підвищення ефективності та стійкості фінансування видатків місцевих бюджетів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними залишаються питання комплексного аналізу впливу воєнного стану на структуру та обсяги видатків місцевих бюджетів, ефективності використання державних трансфертів, резервних фондів і міжнародної допомоги, оцінки наслідків цих змін для соціальних програм, інфраструктурних проєктів і економічного розвитку громад, а також формування практичних рекомендацій для підвищення фінансової стійкості територіальних громад у кризових умовах. Окрім того, недостатньо досліджено практичні механізми адаптації бюджетної політики на рівні територіальних громад в умовах воєнних викликів та невизначеності, що робить необхідним вивчення досвіду конкретних громад, зокрема Миронівської міської територіальної громади Київської області, для вироблення ефективних управлінських рішень і рекомендацій.

Мета статті полягає у виявленні загальних тенденцій трансформації бюджетної політики

в Україні, комплексному аналізі особливостей фінансування видатків місцевих бюджетів у період дії воєнного стану та оцінці практичного досвіду фінансування видатків Миронівської територіальної громади Київської області для розробки рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості місцевих громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансування видатків місцевих бюджетів є ключовим елементом системи публічних фінансів, що забезпечує виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій у сфері соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я, інфраструктури та розвитку територій. У період дії воєнного стану роль місцевих фінансів посилюється, оскільки громади стикаються з вимогою швидкої адаптації бюджетної політики до кризових умов, збільшення соціальних видатків і необхідністю фінансування надзвичайних видатків, пов'язаних з обороною та відновленням інфраструктури й проблемами залучення додаткових джерел фінансування. Воєнні дії суттєво трансформували систему місцевих фінансів, поставивши територіальні громади перед викликами швидкого перерозподілу ресурсів для забезпечення базових потреб населення.

Фінансування видатків місцевих бюджетів є центральним елементом системи публічних фінансів, що забезпечує виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій у сфері соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я, інфраструктури та розвитку територій. Теоретичний базис цього питання ґрунтуються на концепції бюджетного федералізму, принципів фінансової автономії та субсидіарності, які визначають обсяг компетенцій громад та механізми фінансування їхніх видатків.

Фінансування видатків здійснюється за рахунок власних доходів громад (податки, збори, місцеві платежі), державних трансфертів (субвенцій, дотацій, цільових програм), а також коштів позабюджетних фондів та міжнародної допомоги. Поєднання різних джерел фінансування дозволяє забезпечити збалансованість бюджету, гнучкість у розподілі ресурсів та здатність оперативно реагувати на зміни соціально-економічних умов.

Видатки місцевих бюджетів відіграють важливу роль у системі публічних фінансів, ефективно управління якими визначає фінансову стійкість громад та їхню здатність до адаптації у кризових умовах, зокрема у період дії воєнного стану.

Повномасштабна війна в Україні, яка розпочалася у 2022 році, значно змінила систему місцевих фінансів і поставила перед місцевими громадами нові виклики: скорочення власних надходжень, зростання витрат на соціальне забезпечення населення, внутрішньо переміщених осіб та відновлення інфраструктури. Надзвичайний стан в Україні призвів до суттєвих змін у складі та обсягах витрат місцевих бюджетів, зокрема в умовах обмежених ресурсів та необхідності пріоритетного фінансування оборонних та гуманітарних потреб (табл. 1).

У кризових умовах, зокрема під час дії воєнного стану, місцеві громади стикаються з необхідністю швидко реагувати на надзвичайні фінансові потреби та забезпечувати реалізацію пріоритетних соціальних, оборонних і гуманітарних програм. Для цього застосовуються спеціальні механізми фінансування, які дозволяють оперативно перерозподіляти кошти та забезпечувати стійкість бюджету (табл. 2).

Застосування спеціальних механізмів фінансування видатків забезпечує:

- оперативне реагування на надзвичайні обставини;
- стабільне фінансування критично важливих програм;
- підтримку соціальної стабільності та економічної активності громади.

Після початку повномасштабної війни в Україні структура видатків місцевих бюджетів зазнала суттєвих змін, основними з яких є:

- збільшення видатків на оборону та безпеку. У 2024 році на ці потреби спрямовано понад 2,3 трлн грн, що свідчить про абсолютний пріоритет національної безпеки [14];
- зростання соціальних видатків. Видатки на соціальний захист, підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та евакуйованих осіб значно збільшилися. Зокрема, у Типову класифікацію видатків місцевих бюджетів було додано нові кодові позиції, такі як 3230 та 8755, що стосуються надання підтримки ВПО та евакуйованим особам;

- перерозподіл ресурсів на відновлення інфраструктури. Зменшення фінансування менш пріоритетних програм, таких як капітальні видатки на інфраструктуру, для перенаправлення ресурсів на термінові потреби [15].

Зміни у структурі витрат місцевих бюджетів України після початку масштабної війни відображають необхідність адаптації бюджетної політики до умов воєнного стану. Ці трансформації вимагають гнучкості у бюджетному

Таблиця 1

Ключові тенденції змін структури та обсягів видатків місцевих бюджетів України у період дії воєнного стану

Показник	Тенденція у воєнний період	Причина
Частка оборонних видатків	Значне зростання	Пріоритет національної безпеки та оборони
Власні доходи громад (податки, збори)	Зниження	Скорочення економічної активності, переміщення населення
Дефіцит місцевих бюджетів	Зростання	Необхідність покриття додаткових соціальних та надзвичайних видатків
Використання державних трансфертів	Збільшення	Підтримка громад через субвенції, дотації та резервні фонди
Витрати на соціальні програми	Зростання	Підтримка ВПО, медичні та соціальні потреби населення
Капітальні видатки	Зменшення або відкладення	Перерозподіл ресурсів на термінові потреби, ремонт пошкодженої інфраструктури
Залучення міжнародної допомоги	Зростання	Фінансування гуманітарних, соціальних та інфраструктурних програм

Джерело: сформовано авторами на основі [10; 11, с. 40]

Таблиця 2

Механізми фінансування надзвичайних та пріоритетних видатків у кризових умовах

Механізм фінансування	Основні напрями використання	Переваги	Обмеження/ризики
Резервні фонди бюджету	Відновлення інфраструктури, виплати соціальної допомоги, гуманітарна підтримка	Швидкий доступ до коштів, гнучкість	Обмежений обсяг, потреба у попередньому плануванні
Державні трансферти та субвенції	Соціальні виплати, підтримка медичних та освітніх закладів, ВПО	Цільове фінансування, стабільність ресурсів	Залежність від рішень держави, затримки у виділенні коштів
Міжнародна допомога та гранти	Гуманітарні програми, критично важливі проєкти	Додаткові ресурси, можливість реалізації великих проєктів	Залежність від донорів, специфічні умови використання
Перерозподіл видатків бюджету	Зменшення фінансування другорядних програм, збільшення ресурсів на пріоритетні напрями	Гнучкість, оперативність	Може негативно вплинути на інші програми
Кредитні механізми та позики	Покриття дефіциту бюджету у надзвичайних ситуаціях	Додаткові фінансові ресурси	Збільшення боргового навантаження, необхідність погашення

Джерело: сформовано авторами на основі [5, с. 16; 12-13]

процесі та ефективного управління ресурсами на місцевому рівні.

Фінансування видатків місцевого бюджету Миронівської міської територіальної громади

реалізується через сукупність джерел і механізмів, що гарантують стабільність та важливість фінансування соціальних, гуманітарних та інфраструктурних потреб.

Виконання планових показників 2024 року бюджету Миронівської міської територіальної громади наведено у табл. 3.

Дохідну частину загального фонду бюджету Миронівської міської територіальної громади за 12 місяців 2024 року виконано в сумі 845,69 млн грн, або на 105,52 % до затверджених планових. Доходи без урахування трансфертів виконано в сумі 706,79 млн грн, або на 106,88% до затверджених планових показників, перевиконання складає 45,47 млн гривень.

Фактичні надходження до загального фонду бюджету громади (без урахування трансфертів), порівняно з відповідним періодом 2023 року, збільшились на 157,61 млн грн, або на 28,70 %, а в порівнянні з 2021 роком (до повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України) надходження до загального фонду бюджету збільшились на 334,78 млн грн або на 89,99%.

В умовах воєнного стану на процес планування дохідної частини бюджету Миронівської міської територіальної громади на

2024 рік впливав фактор невизначеності стосовно тривалості та наслідків бойових дій в країні, що ускладнювало його реалістичність. Потенційними ризиками, які могли призвести до зменшення надходжень бюджету є руйнування енергетичної та комунальної інфраструктури країни, ріст безробіття та міграції, зростання інфляції, девальвація гривні тощо.

Виконання плану видаткової частини загального фонду бюджету Миронівської міської територіальної громади за функціональною класифікацією наведено на рис. 1.

Загалом виконання бюджету у 2024 р. показує, що Миронівська міська територіальна громада коригує свою фінансову політику відповідно до воєнних реалій: пріоритет віддається соціальному захисту, адміністративним функціям та базовим послугам, тоді як витрати на розвиток, культуру й екологію скорочуються. Це свідчить про орієнтацію громади на забезпечення першочергових потреб населення та підтримку базової життєдіяльності в умовах воєнних викликів.

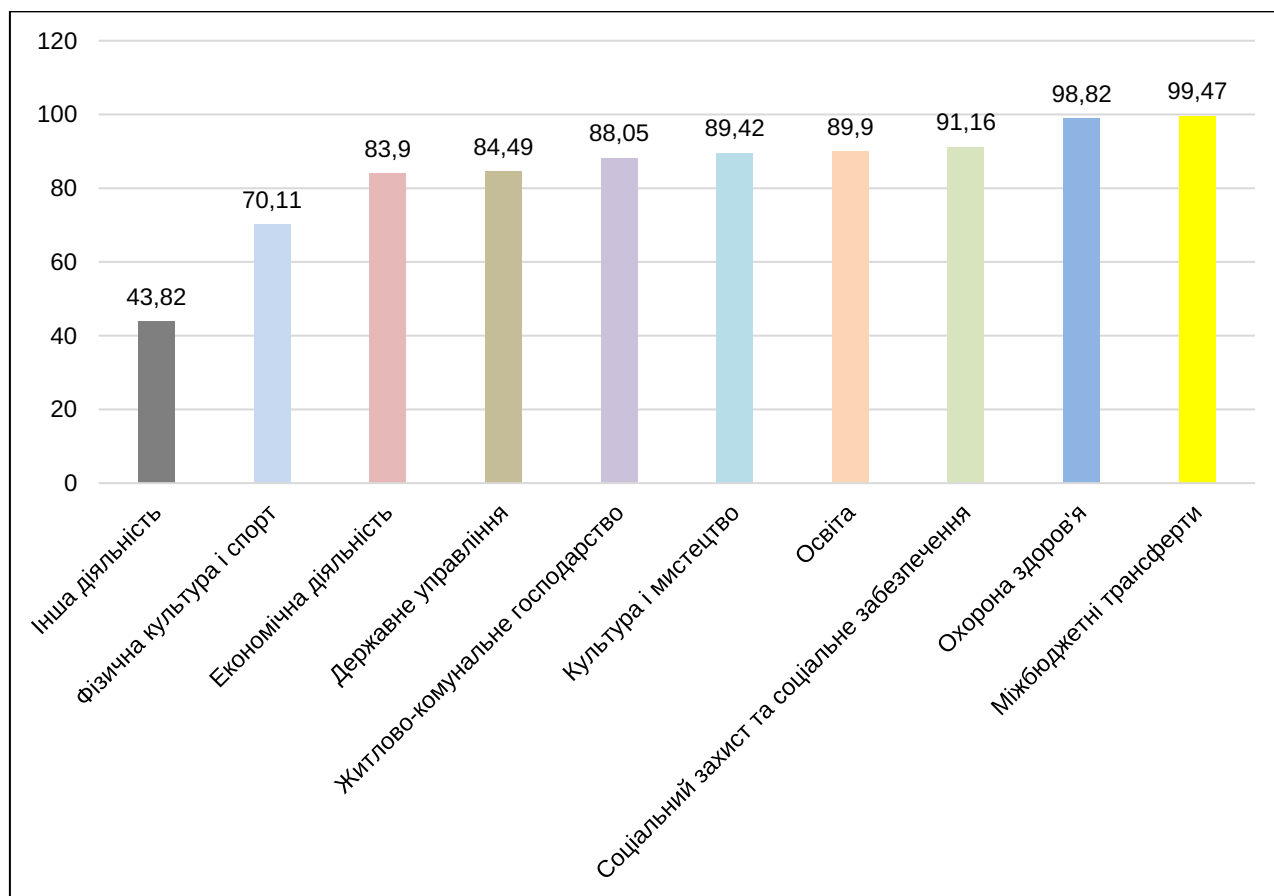

Рис. 1. Виконання плану видаткової частини загального фонду бюджету Миронівської міської територіальної громади у розрізі галузей за 2024 р., %

Джерело: сформовано авторами на основі [16]

Показники, наведені на рис. 2, вказують на значні зміни у динаміці формування доходів і видатків бюджету Миронівської міської територіальної громади за період дії правового режиму воєнного стану. Структура доходів суттєво змінилася: частка власних податкових надходжень зменшується через скорочення економічної активності, тоді як залежність від зовнішніх джерел фінансування посилюється.

Спостерігається збільшення видатків у сфері загальнодержавних функцій та соціального захисту, що безпосередньо пов'язано з потребами воєнного часу. У той же час у фінансуванні таких напрямків, як освіта, охорона здоров'я та економічна діяльність відбувається перерозподіл бюджетних ресурсів на користь надзвичайних і оборонних потреб.

Загалом, аналіз динаміки показує, що бюджет Миронівської міської ТГ у період дії воєнного стану функціонує за умов фінансової напруженості та необхідності жорсткого пріоритетування видатків (табл. 4). Водночас, відносна збалансованість доходів і витрат підтверджує здатність громади забезпечувати виконання базових функцій, хоч і за рахунок скорочення інвестиційних програм та програм розвитку.

Традиційно освіта займає найбільшу частку у структурі видатків громади, проте її частка постійно зменшується: з 52,64% у 2022 р. до 33,48% у 2025 році. Це свідчить про перерозподіл ресурсів у інші сфери, який

зумовлений воєнними викликами, а також про часткове скорочення обсягів фінансування закладів освіти через міграцію населення та зменшення кількості учнів.

Видатки на загальнодержавні функції виявляють найбільший приріст – з 10,87 % у 2022 р. до 33,26 % у 2025 році. Така динаміка зумовлена необхідністю підтримки роботи органів влади, забезпеченням адміністративних витрат та зростанням оборонних і мобілізаційних потреб у воєнний час.

Стосовно видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення то їх частка за аналізований період зросла більш ніж удвічі: з 5,43% у 2022 р. до 11,47% у 2025 році. Це зростання пояснюється збільшенням чисельності вразливих категорій населення (внутрішньо переміщених осіб, сімей військово-вослужбовців, осіб, які втратили роботу).

Якщо у 2022 р. частка витрат на охорону здоров'я становила 13,25 %, то у 2025 р. вона зменшилася до 7,8 %, що може вказувати на недостатність фінансових ресурсів бюджету на фінансування потреб медичної сфери або перекладання забезпечення фінансування на державний рівень. Хоча, варто звернути увагу, що потреба у медичному забезпеченні під час дії воєнного стану, навпаки, зростає.

Стосовно видатків на економічну діяльність то у 2023 р. виявляється пік фінансування – частка видатків становила 10,25 %, що, можливо, було пов'язано з ініціативами підтримки

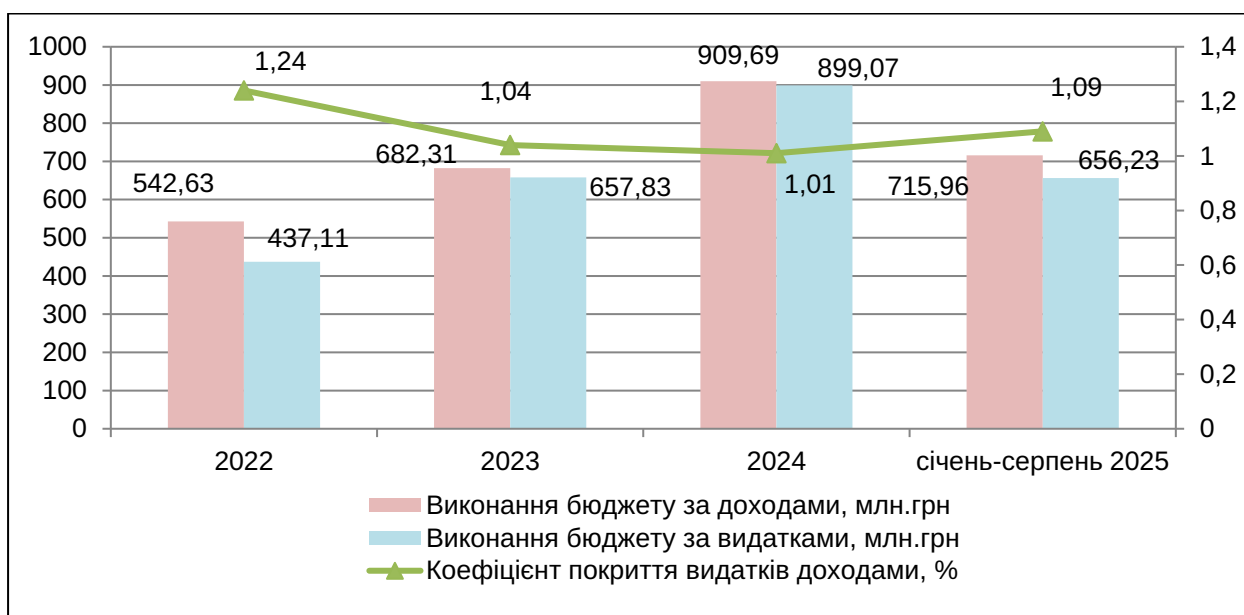

Рис. 2. Динаміка виконання бюджету Миронівської міської територіальної громади за доходами та видатками, %

Джерело: сформовано авторами на основі [17]

Таблиця 4

Структура бюджету Миронівської міської територіальної громади за видатками, %

Видатки	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Січень-серпень 2025 р.
Загально державні функції	10,87	19,14	15,0	33,26
Громадський порядок, безпека	1,02	0,36	0,72	0,6
Економічна діяльність	3,19	10,25	7,28	1,88
Охорона навколишнього природного середовища	0,01	0,03	0,01	0,01
Житлово-комунальне господарство	7,64	6,35	8,82	7,52
Охорона здоров'я	13,25	11,22	9,41	7,8
Духовний та фізичний розвиток	5,94	4,84	5,6	3,97
Освіта	52,64	42,12	41,02	33,48
Соціальний захист та соціальне забезпечення	5,43	5,7	12,14	11,47
Разом видатків	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: сформовано авторами на основі [17]

місцевого бізнесу та реактивації економічної активності. Але вже у 2025 р. цей показник стрімко знизився до 1,88 %, що свідчить про зміну пріоритетів з економічного розвитку на соціальні та загальнодержавні функції.

Видатки Миронівської міської територіальної громади на житлово-комунальне господарство залишаються стабільними, у межах 6–8%. Це говорить про збереження пріоритету базових комунальних послуг, однак значного їхнього нарощення не відбулося. Що не можна сказати про видатки на духовний та фізичний розвиток, частка яких скоротилася: з 5,94% у 2022 р. до 3,97% у 2025 році. Як правило у кризових умовах такі витрати відходять на другий план.

Незважаючи на воєнний стан, видатки на сферу громадського порядку і безпеки залишаються мінімальними (близько 0,5–1%), що свідчить про залежність громади від державних структур забезпечення безпеки, а не фінансування функціонування таких за рахунок власних ресурсів.

Видатки на охорону навколишнього середовища практично відсутні (0,01–0,03%), що є типовим для кризових умов, коли екологічні програми не розглядаються як першочергові.

Воєнні виклики значно змінюють фінансове середовище для місцевих громад, генеруючи нові ризики та обмеження для бюджетного планування. Посилення соціальних потреб, пошкодження інфраструктури та коливання доходів потребують від органів місцевого самоврядування оперативних і дієвих рішень у галузі фінансування витрат.

У цих умовах особливо важливо розробляти та впроваджувати рекомендації, спрямовані на підвищення стійкості бюджету та оптимізацію використання ресурсів. Такі заходи дозволяють забезпечити безперервне фінансування критично важливих сфер – освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення – та створюють механізми швидкого реагування на надзвичайні ситуації, що виникають у період воєнного стану.

Комплекс рекомендацій для підвищення стійкості та ефективності фінансування видатків місцевих бюджетів у період воєнних викликів подано у табл. 5.

Таким чином, підвищення ефективності фінансування видатків місцевих бюджетів у період воєнних викликів потребує комплексного підходу. Реалізація цих заходів сприяє збереженню соціальної стабільності, підтримці фінансування життєво важливих послуг та зміцненню фінансової стійкості територіальних громад у складних умовах воєнного стану.

Сучасні умови воєнного стану в Україні ставлять перед місцевими громадами серйозні виклики у сфері фінансування видатків. Зростання соціальних потреб населення, пошкодження інфраструктури та нестабільність надходжень до місцевих бюджетів вимагають впровадження ефективних механізмів управління ресурсами та оперативного реагування на надзвичайні ситуації [18, с. 18].

Тому особливо важливим є визначення заходів, що дозволяють підвищити стійкість бюджету, забезпечити ефективне вико-

Таблиця 5

**Напрями вирішення проблем підвищення ефективності фінансування
видатків місцевих бюджетів у період воєнних викликів**

Проблема	Рекомендовані напрями	Очікуваний результат
Недостатній обсяг коштів для надзвичайних витрат	Збільшення резервного фонду, чіткі правила використання	Швидке реагування на надзвичайні ситуації
Неефективна структура видатків	Оптимізація бюджету, пріоритетне фінансування критично важливих сфер	Забезпечення фінансування пріоритетних потреб громади
Обмежені ресурси	Залучення державних трансфертів, міжнародної допомоги та грантів, контроль використання кредитів	Додаткове фінансування для критично важливих проєктів
Невідповідність бюджету актуальним потребам	Гнучке планування та перерозподіл видатків	Швидка адаптація бюджету до нових викликів
Відсутність прозорості та контролю	Використання електронних систем моніторингу та громадського контролю	Підвищення прозорості і довіри до використання коштів
Недостатній професійний рівень фінансових служб	Навчання та впровадження стандартів кризового управління бюджетом	Підвищення ефективності управління фінансами громади
Ризики дефіциту доходів	Планування та управління фінансовими ризиками, розробка сценаріїв стабілізації	Збереження фінансової стійкості та стабільності видатків

Джерело: сформовано авторами

ристання коштів та підтримувати надання життєво важливих послуг для населення. Рекомендації щодо короткострокових стабілізаційних дій, довгострокових стратегій фінансової безпеки та розвитку громад, а також роль міжмуніципальної і міжнародної співпраці створюють основу для формування комплексної політики управління бюджетом у кризових умовах (рис. 3).

Важливою складовою ефективного управління є міжмуніципальна та міжнародна співпраця, що дозволяє об'єднувати ресурси, залучати гранти та обмінюватися досвідом. Реалізація запропонованих заходів, сприятиме збереженню соціальної стабільності, забезпеченню критично важливих послуг та підвищенню фінансової гнучкості місцевих громад у кризових умовах.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що у період воєнного стану у видатковій частині бюджетів громад значно підвищилася частка соціальних, гуманітарних та надзвичайних витрат, що суттєво змінило їх структуру й пріоритети витрат. Аналіз меха-

нізмів фінансування дозволив обґрунтувати, що ключовими факторами підтримки життєдіяльності громад у кризових умовах є пріоритетне фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та відновлення інфраструктури.

У роботі представлено таблиці та рисунки, що наочно відображають зміни структури видатків до та під час діє воєнного стану, а також механізми фінансування надзвичайних видатків на прикладі Миронівської міської територіальної громади. Розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності та стійкості бюджетного процесу, що включають короткострокові заходи стабілізації, довгострокові стратегії фінансової безпеки та роль міжмуніципальної і міжнародної співпраці.

В цілому, результати дослідження свідчать, що комплексне застосування цих заходів дозволяє забезпечити фінансову стійкість громад, ефективно використання бюджетних ресурсів та оперативне реагування на виклики періоду воєнного стану.

Рис. 3. Заходи підвищення ефективності та стійкості фінансування видатків місцевих бюджетів

Джерело: сформовано авторами на основі [19, с. 85; 20, с. 60]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єрьоменко А. О. Аналіз стану фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад у Київській області. *Економіка і регіон*. 2022. № 2 (85). С. 39-46. DOI: 10.26906/EiR.2022.2(85).2630.
2. Зомчак Л. М., Огородник С. П., Бортник Я. В. Місцеві бюджети регіонів України: багатовимірне моделювання динаміки та фінансової стійкості в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Випуск 2(17). С. 47-53. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-7>.
3. Назаркевич І. Розвиток місцевих бюджетів в умовах війни (на прикладі Львівської області). *Фінансовий простір*. 2023. № 3 (51). С. 50-62. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.3\(51\).2023.506162](https://doi.org/10.30970/fp.3(51).2023.506162).
4. Ватаманюк-Зелінська У., Закорко К. К. Виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: нові тенденції та закономірності. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.38.45>.
5. Мединська Т. Пріоритетні напрями видатків місцевих бюджетів України в умовах війни. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 4. С. 16-24. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-2>.
6. Дмитрик О., Токарева К. Принципи здійснення видатків публічних фондів в умовах воєнного стану в Україні. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві*. 2023. Том 3 (49). С. 105-115. DOI: 10.55643/ser.3.49.2023.513.

7. Лободіна З. М., Дем'янишин В. Г., Чернишенко Ю. О., Вітреску І. П. Теоретичний базис видатків місцевих бюджетів як інструменту фінансової політики та складової публічних фінансів. *Інноваційна економіка*. 2024. № 1 [97]. С. 93-102. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.11.
8. Піхоцька О. М., Ющик Ю. В. Аналіз виконання бюджетів в період воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. Випуск 35. С. 25-32. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7486095> (дата звернення: 24.09.2025).
9. Бліщук К. М. Особливості управління публічними фінансами у воєнний період. *Ефективність державного управління*. 2023. № 70/71. С. 62–67. URL : <https://doi.org/10.36930/507008> (дата звернення: 24.09.2025).
10. Пилипенко Я. В. Формування та виконання місцевих бюджетів в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-46>
11. Прутська О. О., Абдуллаєва А.Є. Місцеві бюджети України: оцінка сучасного стану. *Modern engineering and innovative technologies*. 2023. Issue 27 / Part 2. С. 40-46. DOI: 10.30890/2567-5273.2023-27-02-020.
12. Уряд розширив перелік пріоритетних видатків для забезпечення функціонування місцевих громад. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyryv-perelik-priorytetnykh-vydatkiv-dlia-zabezpechennia-funktsionuvannia-mistsevykh-hromad> (дата звернення: 24.09.2025).
13. Кабмін розширив перелік пріоритетних видатків під час воєнного стану. URL: <https://finclub.net/news/kabmin-rozshyryv-perelik-priorytetnykh-vydatkiv-pid-chas-voiennoho-stanu.html> (дата звернення: 24.09.2025).
14. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану (оновлюється). URL: <https://decentralization.ua/news/14654> (дата звернення: 24.09.2025).
15. Вплив війни на бюджети територіальних громад. Аналітичне дослідження показників бюджетів за 2021–2023 роки громад-партнерок Програми USAID DOBRE. URL: <https://decentralization.ua/news/18647> (дата звернення: 24.09.2025).
16. Пояснювальна записка до Звіту про виконання бюджету Миронівської міської територіальної громади за 2024 рік. URL: https://myronivka-mrada.gov.ua/news/1739878126/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 24.09.2025).
17. Бюджет Миронівської міської територіальної громади. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1051300000/info/indicators> (дата звернення: 24.09.2025).
18. Возняк Г. В., Голинський Ю. О. Інструменти зміцнення бюджетної стійкості територіальних громад в умовах нестабільності: практичні аспекти. *Світ фінансів*. 2025. № 2(83). С. 18-29. DOI: 10.35774/sf2025.02.018.
19. Бенювська Л. Я., Карвацький Р. В. Видатки місцевих бюджетів в контексті забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах війни. *Світ фінансів*. 2024. № 1(78). С. 85-97. DOI: 10.35774/sf2024.01.085.
20. Бондарук Т., Бондарук І., Дубина М. Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України. *Світ фінансів*. 2019. № 2. С. 60–72. URL : <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36268/1/%d0%91%d0%be%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%80%d1%83%d0%ba.pdf> (дата звернення: 24.09.2025).

REFERENCES:

1. Yeromenko A. O. (2022) Analiz stanu finansovoho zabezpechennia rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad u Kyivskii oblasti [Analysis of the state of financial support for the development of united territorial communities in the Kyiv region]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, no. 2 (85), pp. 39-46. DOI: 10.26906/EiR.2022.2(85).2630.
2. Zomchak L. M., Ohorodnyk S. P., Bortnyk Ya. V. (2025) Mistsevi biudzhety rehioniv Ukrainy: bahatovymirne modeliuвання dynamiky ta finansovoi stiikosti v umovakh viiny [Local budgets of regions of Ukraine: multidimensional modeling of dynamics and financial stability in war conditions]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital economy and economic security*, vol. 2(17), pp. 47–53. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-7>.
3. Nazarkevych I. (2023) Rozvytok mistsevykh biudzhetyv v umovakh viiny (na prykladi Lvivskoi oblasti) [Development of local budgets in wartime (using the example of Lviv region)]. *Finansovyi prostir – Financial space*, no. 3 (51), pp. 50-62. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.3\(51\).2023.506162](https://doi.org/10.30970/fp.3(51).2023.506162).
4. Vatamaniuk-Zelinska U., Zakorko K. K. (2023) Vykonannia mistsevykh biudzhetyv u period voiennoho stanu: novi tendentsii ta zakonornosti [Implementation of local budgets during martial law: new trends and patterns]. *Innovation and Sustainability*, no. 2, pp. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.38.45>.
5. Medynska T. (2024) Prioryetni napriamy vydatkiv mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v umovakh viiny [Priority areas of expenditure of local budgets of Ukraine in times of war]. *Modeling the development of the economic systems*, no. 4, pp. 16-24. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-2>.
6. Dmytryk O., Tokarieva K. (2023) Pryntsypy zdiisnennia vydatkiv publichnykh fondiv v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Principles of spending public funds under martial law in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni vidnosyny*

v tsyvrovomu suspilstvi – Socio-economic relations in a digital society, vol. 3 (49), pp. 105-115. DOI: 10.55643/ser.3.49.2023.513.

7. Lobodina Z. M., Demianyshyn V. H., Chernyshenko Yu. O., Vitresku I. P. (2024) Teoretychnyi bazys vydatkiv mistsevykh biudzhetyv yak instrumentu fiskalnoi polityky ta skladovoi publichnykh finansiv [Theoretical basis of local budget expenditures as an instrument of fiscal policy and a component of public finances]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, no. 1 [97], pp. 93-102. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.11.

8. Pikhotska O. M., Yushchuk Yu. V. (2022) Analiz vykonannia biudzhetyv v period voiennoho stanu [Analysis of budget execution during martial law]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava – Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, vol. 35, pp. 25-32. Available at: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7486095> (accessed September 24, 2025).

9. Blisichuk K. M. (2023) Osoblyvosti upravlinnia publichnymy finansamy u voiennyi period [Peculiarities of public finance management during wartime]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Public administration efficiency*, no. 70/71, pp. 62–67. URL: <https://doi.org/10.36930/507008> (accessed September 24, 2025).

10. Pylypenko Ya.V. (2023) Formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhetyv v umovakh viiny [Formation and implementation of local budgets in wartime]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society*, vol. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-46>

11. Prutska O. O., Abdullaieva A. Ye. (2023) Mistsevi biudzhety ukrainy: otsinka suchasnoho stanu [Local budgets of Ukraine: assessment of the current state]. *Modern engineering and innovative technologies*, vol. 27 / Part 2, pp. 40-46. DOI: 10.30890/2567-5273.2023-27-02-020.

12. Uriad rozshyryv perelik priorityetnykh vydatkiv dlia zabezpechennia funktsionuvannia mistsevykh hromad [The government has expanded the list of priority expenditures to ensure the functioning of local communities]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyryv-perelik-priorityetnykh-vydatkiv-dlia-zabezpechennia-funktsionuvannia-mistsevykh-hromad> (accessed September 24, 2025).

13. Kabmin rozshyryv perelik priorityetnykh vydatkiv pid chas voiennoho stanu [The Cabinet of Ministers expanded the list of priority expenditures during martial law]. Available at: <https://finclub.net/news/kabmin-rozshyryv-perelik-priorityetnykh-vydatkiv-pid-chas-voiennoho-stanu.html> (accessed September 24, 2025).

14. Osoblyvosti biudzhethnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu (onovliuietsia) [Peculiarities of the budget process under martial law (updated)]. Available at: <https://decentralization.ua/news/14654> (accessed September 24, 2025).

15. Vplyv viiny na biudzhety terytorialnykh hromad. Analitychne doslidzhennia pokaznykiv biudzhetyv za 2021–2023 roky hromad-partnerok Prohramy USAID DOBRE [The impact of the war on the budgets of territorial communities. Analytical study of budget indicators for 2021–2023 of partner communities of the USAID DOBRE Program]. Available at: <https://decentralization.ua/news/18647> (accessed September 24, 2025).

16. Poiasniuvalna zapyska do Zvitu pro vykonannia biudzhetu Myronivskoi miskoi terytorialnoi hromady za 2024 rik [Explanatory note to the Report on the implementation of the budget of the Myronivka urban territorial community for 2024]. Available at: https://myronivka-mrada.gov.ua/news/1739878126/?utm_source=chatgpt.com (accessed September 24, 2025).

17. Biudzhety Myronivskoi miskoi terytorialnoi hromady [Budget of the Myronivka Urban Territorial Community]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1051300000/info/indicators> (accessed September 24, 2025).

18. Vozniak H. V., Holynskiy Yu.O. (2025) Instrumenty zmitsnennia biudzhethnoi stiiikosti terytorialnykh hromad v umovakh nestabilnosti: praktychni aspekty [Tools for strengthening the budgetary sustainability of territorial communities in conditions of instability: practical aspects]. *Svit finansiv – World of finance*, no. 2(83), pp. 18-29. DOI: 10.35774/sf2025.02.018.

19. Benovska L. Ya., Karvatskyi R. V. (2024) Vydatky mistsevykh biudzhetyv v konteksti zabezpechennia finansovoi stiiikosti mistsevykh biudzhetyv v umovakh viiny [Local budget expenditures in the context of ensuring the financial sustainability of local budgets in wartime]. *Svit finansiv – World of finance*, no. 1(78), pp. 85-97. DOI: 10.35774/sf2024.01.085.

20. Bondaruk T., Bondaruk I., Dubyna M. (2019) Metodychnyi instrumentarii otsinky finansovoi stiiikosti mistsevykh biudzhetyv Ukrainy [Methodological tools for assessing the financial sustainability of local budgets in Ukraine]. *Svit finansiv – World of finance*, no. 2, pp. 60–72. Available at: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36268/1/%d0%91%d0%be%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%80%d1%83%d0%ba.pdf> (accessed September 24, 2025).